

УДК 347.965.42

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-8\(62\)-1105-1117](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-8(62)-1105-1117)

Шминдрук Ольга Федорівна кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Навчально-наукового інституту права ім. І. Малиновського Національного університету «Острозька академія», м. Острог, <https://orcid.org/0000-0002-7135-2594>

ВРАХУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ УЧАСТІ В МЕДІАЦІЇ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: МІЖНАРОДНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД

Анотація. У статті розглядається питання врахування результатів участі в медіації у кримінальному провадженні крізь призму міжнародного та національного досвіду. Проаналізовано правове регулювання і судову практику європейських країн: Німеччини, Польщі, Литви, а також США і Канади, де медіація посідає важливе місце у системі відновного правосуддя та має чітко визначені правові наслідки. Показано, що за кордоном вона може призводити до звільнення від кримінальної відповідальності, пом'якшення покарання або умовного припинення кримінального переслідування. Окрему увагу приділено дослідженням, які підтверджують високу ефективність таких програм у зниженні рівня рецидиву та у відшкодуванні шкоди потерпілим. Зроблено висновок, що український досвід засвідчує, що медіація у кримінальному процесі ще перебуває на етапі становлення. Закон України «Про медіацію» має загальний характер і не інтегрований у кримінальне судочинство, а Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК) передбачає лише інститут угоди про примирення. У статті окреслено основні виклики для належного врахування результатів участі у медіації в кримінальному провадженні: відсутність процесуальних «вікон» для проведення медіації, невизначеність наслідків укладених угод, складність їх виконання після ухвалення вироку, а також нерівномірність судової практики. Наведено приклади із судових рішень, зокрема за участю неповнолітніх, які підтверджують потенціал цієї процедури. Зроблено висновок, що для підвищення ефективності медіації в Україні необхідні як зміни до кримінального та кримінального процесуального законодавства, зокрема, закріплення можливості відкладення засідання для проведення медіації та презумпції врахування її результатів, так і розвиток інституційних засад, таких як підготовка медіаторів, створення стандартів якості. Підкреслено, що врахування міжнародного досвіду дозволить сформувати в Україні дієву модель, яка сприятиме гуманізації кримінальної юстиції та підвищенню довіри суспільства до судової системи.

Ключові слова: медіація, відновне правосуддя, угода про примирення, звільнення від кримінальної відповідальності, реституція, кримінальне провадження.

Shmyndruk Olha Fedorivna PhD in Law, Associate Professor of the Department of Civil Law Disciplines at the Educational and Scientific Institute of Law named after I. Malynovskyi of the National University "Ostroh Academy", Ostroh, <https://orcid.org/0000-0002-7135-2594>

CONSIDERING THE RESULTS OF PARTICIPATION IN MEDIATION IN CRIMINAL PROCEEDINGS: INTERNATIONAL AND NATIONAL EXPERIENCE

Abstract. The article examines the issue of taking mediation results into account in criminal proceedings through the prism of international and national experience. It analyzes the legal regulation and judicial practice of European countries: Germany, Poland, Lithuania, as well as the United States and Canada, where mediation plays an important role in the restorative justice system and has clearly defined legal consequences. It is shown that abroad it can lead to exemption from criminal liability, mitigation of punishment, or conditional termination of criminal prosecution. Particular attention is paid to studies that confirm the high effectiveness of such programs in reducing recidivism and compensating victims for damages. It is concluded that Ukrainian experience shows that mediation in criminal proceedings is still in its infancy. The Law of Ukraine “On Mediation” is general in nature and not integrated into criminal proceedings, while the Criminal Procedure Code of Ukraine (hereinafter referred to as the CPC) provides only for the institution of reconciliation agreements. The article outlines the main challenges for the proper consideration of the results of participation in mediation in criminal proceedings: the lack of procedural “windows” for mediation, the uncertainty of the consequences of concluded agreements, the complexity of their implementation after the verdict is handed down, as well as the unevenness of judicial practice. Examples from court decisions, in particular involving minors, are provided to confirm the potential of this procedure. It was concluded that in order to increase the effectiveness of mediation in Ukraine, changes to criminal and criminal procedural legislation are necessary, in particular, establishing the possibility of postponing a hearing for mediation and the presumption of taking its results into account, as well as developing institutional foundations, such as training mediators, creating quality standards, and strengthening guarantees for the protection of victims. It is emphasized that taking into account international experience will allow Ukraine to develop an effective model that will contribute to the humanization of criminal justice and increase public confidence in the judicial system.

Keywords: mediation, restorative justice, reconciliation agreement, exemption from criminal liability, restitution, criminal proceedings.

Постановка проблеми. Медіація у кримінальному провадженні в Україні перебуває на етапі активного становлення. Закон України «Про медіацію» закріпив загальні засади позасудового врегулювання конфліктів, однак процесуальні «мости» між результатами медіації та конкретними наслідками у кримінальному провадженні (звільнення від кримінальної відповідальності, пом'якшення покарання) залишаються фрагментарними. У практиці вітчизняних судів спостерігається нерівномірність у врахуванні угод, досягнутих за підсумками медіації: від детального мотивування рішень із посиланням на умови угоди до формального згадування або повного ігнорування цих обставин. Додатково виявляються часові колізії: якщо медіація ініціюється пізно, то суд не має процесуального механізму відкладення розгляду саме для її проведення, а частина зобов'язань за угодою (розстрочка компенсації тощо) виконується вже після проголошення вироку, що ускладнює їх належне врахування. Проблемною є і непокєднуваність змісту угоди та правових наслідків: ні суд, ні прокурор не пов'язані висновками медіації навіть тоді, коли потерпілий наполягає на звільненні особи від кримінальної відповідальності й шкода фактично відшкодована. Усе це формує запит на доктринальне і нормативне доопрацювання: уніфікацію поняття «медіація» як процедура та «примирення» як процесуальний результат, визначення процесуальних «вікон» для медіації, встановлення презумпції врахування її результатів та чітких стандартів якості (перевірка добровільності, безпеки, реалістичності й виконуваності домовленостей). З огляду на позитивний досвід європейських юрисдикцій (Німеччина, Польща, Литва) та англо-американських підходів (США, Канада), актуальною є розробка моделі, що забезпечить прогнозованість наслідків медіації та посилить її роль як інструмента гуманізації кримінального правосуддя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематику медіації у кримінальному провадженні та інституту примирення досліджували такі українські науковці, як Н. Турман, В. Гринюк, А. Дмитренко, М. Мазур, Т. Фоміна, О. Миколенко, О. та інші. У зарубіжній науковій літературі значний внесок зробили М. Амбрейт, Р. Коутс, Л. Шерман, Г. Стренг. Водночас, з огляду на відносно недавнє законодавче закріплення інституту медіації в Україні та існування програми відновного правосуддя наразі лише для неповнолітніх, існує необхідність подальших наукових досліджень для вироблення оптимальної моделі врахування результатів медіації у кримінальному процесі.

Метою статті є комплексний аналіз міжнародних і національних підходів до врахування результатів медіації у кримінальному провадженні, виявлення

теоретичних та практичних проблем їх застосування в Україні та формулювання пропозицій щодо вдосконалення законодавства і судової практики.

Виклад основного матеріалу.

Відповідно до Закону України «Про медіацію» медіація визначається як добровільна, конфіденційна, структурована та позасудова процедура, яка може здійснюватися як у межах кримінального провадження, так і поза ним [1]. Така природа медіації підкреслює її відокремленість від формальної кримінальної процедури та водночас надає можливість істотно впливати на перебіг кримінальної справи. Незважаючи на те, що медіація не інтегрована в КПК України і не є складовою кримінального провадження, її результати здатні мати вагоме значення: вони можуть стати підставою для примирення, закриття кримінального провадження, пом'якшення покарання або навіть звільнення від його відбування. Водночас чинний кримінальний процес встановлює часові рамки та організаційні вимоги, що часто обмежують ефективність процедури. Наприклад, строки розгляду кримінальних проступків або обмеження, пов'язані із запобіжними заходами, такими як заборона спілкування між підозрюваним та потерпілим, створюють реальні бар'єри для застосування медіації.

Проблема співвідношення понять «медіація» та «примирення» залишається предметом наукової дискусії. Частина дослідників, зокрема А. Дмитренко та М. Мазур, підкреслюють, що медіація є способом реалізації відновного правосуддя, у межах якого діалог дає змогу обом сторонам конфлікту досягти примирення, проте вона виходить за рамки класичного кримінального примирення [2]. Інші автори, як-от О. Череватюк і С. Сай, розглядають примирення як юридичний результат, тоді як медіація включає соціально-психологічні аспекти, спрямовані на відновлення довіри та профілактику рецидиву [3].

Вбачається доцільним, що медіація є ширшим явищем, ніж примирення у кримінально-правовому сенсі, оскільки вона охоплює не лише юридичні, а й соціальні та відновні функції. Важливим є також урахування потреб як потерпілого, так і обвинуваченого: медіація дозволяє обом сторонам висловити власні очікування, отримати моральне та психологічне задоволення від врегулювання конфлікту, а також досягти реалістичних домовленостей щодо відшкодування шкоди. Психологічний аспект медіації сприяє не лише відновленню довіри між учасниками, але й може позитивно вплинути на хід кримінального провадження. Якщо сторони задовольняють свої ключові потреби, вони менш схильні до затягування провадження чи оскарження рішень, що у свою чергу може підвищити швидкість розгляду справи та покращити загальну якість правосуддя.

Міжнародні стандарти підтверджують необхідність системного врахування результатів медіації у кримінальних провадженнях. Подібні підходи

відображені в актах Ради Європи, зокрема у Рекомендації № R(99)19 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо медіації в кримінальних справах [5] та Рекомендації CM/Rec(2018)8 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо відновного правосуддя у кримінальних справах [6], які проголошують, що медіація має бути доступною на всіх стадіях процесу, а її результати повинні бути інтегровані у вирішення справи. Директива 2012/29/ЄС Європейського парламенту та Ради від 25 жовтня 2012 року про встановлення мінімальних стандартів щодо прав, підтримки та захисту потерпілих від злочинів прямо вимагає від держав-членів ЄС забезпечення доступу до програм відновного правосуддя за умови дотримання гарантій безпеки, інформованої згоди та належного врахування інтересів потерпілого [7].

Європейський досвід переконливо показує, що чітке правове регулювання робить медіацію дієвим інструментом у кримінальному процесі. У Німеччині практика «Täter-Opfer-Ausgleich», тобто примирення між потерпілим і правопорушником, має безпосередні правові наслідки. Так, Кримінальний кодекс дозволяє суду зменшити покарання або навіть повністю звільнити особу від нього, якщо шкода відшкодована і досягнуто примирення[8].

У Польщі питання врегульоване ще конкретніше. Стаття 23а КПК докладно описує медіацію як на стадії досудового розслідування, так і під час судового розгляду. Вона визначає строки та порядок проведення процедури, а також зобов'язує суд враховувати її результати при ухваленні вироку чи визначенні покарання [9]. Це робить процес більш передбачуваним для обох сторін і стимулює досягнення домовленостей.

Литва обрала схожий підхід. Відповідно до ст. 38 Кримінального кодексу, суд може звільнити особу від кримінальної відповідальності, якщо вона примирилася з потерпілим і компенсувала завдану шкоду [10]. Важливим є те, що це можливо лише тоді, коли правопорушення вчинене вперше, відсутня значна повторність, а поведінка обвинуваченого свідчить про готовність утримуватися від нових злочинів. Тобто закон не лише формально визнає роль медіації, а й ставить її у залежність від перспективи виправлення людини.

Не менш показовим є й англо-американський досвід. Систематичні дослідження, проведені Л. Шерманом і Г. Стренг, показали, що участь у програмах відновного правосуддя суттєво знижує рівень рецидиву, особливо у справах, пов'язаних із насильницькими злочинами. Крім того, потерпілі значно частіше висловлюють задоволення результатами медіації порівняно з традиційним кримінальним процесом. Це підтверджує, що діалог та компенсація для них нерідко важливіші, ніж суворе покарання [11].

Дослідження М. Амбрейта, Р. Коутса та інших науковців свідчать і про високий рівень виконання домовленостей у справах, де застосовувалася медіація. За статистикою, близько 80–90% таких угод виконуються повністю, тоді як у

справах без використання процедур відновного правосуддя цей показник значно нижчий [12]. Це демонструє, що медіація не лише допомагає досягнути примирення, а й створює реальні умови для відновлення справедливості та відшкодування шкоди.

Таким чином, міжнародний досвід підтверджує: там, де медіація чітко закріплена у законодавстві та має передбачувані наслідки, вона працює ефективніше, забезпечуючи баланс між інтересами потерпілого, правопорушника та суспільства. Це важливий орієнтир для України, яка лише формує власну модель врахування результатів медіації у кримінальному провадженні.

В Україні правове регулювання медіації у кримінальному процесі досі залишається досить обмеженим і несистемним. Закон України «Про медіацію» має загальний характер і не передбачає чіткої інтеграції цієї процедури у кримінальне судочинство. Натомість КПК України регламентує лише інститут угоди про примирення, де визначено порядок її укладання та затвердження судом, а також наслідки її невиконання [13]. Проте можливості для проведення медіації під час розгляду справи законодавчо прямо не передбачені: відсутня, наприклад, спеціальна процедура відкладення слухання для її проведення. Це значно зменшує ефективність інституту на практиці. У КК України лише в окремих нормах закріплено можливість врахування результатів примирення [14].

Разом із тим аналіз КК показує, що сфера застосування результатів медіації є набагато ширшою. Виконання обвинуваченим домовленостей, досягнутих у процесі відновної процедури, може створювати підстави не тільки для звільнення від відповідальності за ст. 46, а й для застосування низки інших норм: ст. 45 (звільнення у зв'язку з дійовим каяттям), ст. 47 (звільнення у зв'язку з передачею на поруки), ст. 48 (звільнення у зв'язку зі зміною обстановки), ст. 66 (обставини, що пом'якшують покарання), ст. 75 (звільнення від відбування покарання з випробуванням), ст. 97 та ст. 105 (особливі правила для неповнолітніх)/ Це свідчить, що навіть за нинішніх умов результати медіації можуть істотно впливати на позицію суду.

Законодавство не встановлює, у якій саме формі має бути оформлене примирення. Сторони можуть досягати його як за допомогою медіатора, так і самотійно. Єдина вимога – це зробити до виходу суду до нарадчої кімнати. Медіація в цьому разі дозволяє зробити процес примирення більш організованим та врівноваженим.

Правові наслідки примирення можна узагальнити так:

Звільнення від кримінальної відповідальності (ст. 45–48, 97 КК). Це можливо у справах про кримінальні проступки або нетяжкі злочини, якщо особа вперше притягується до відповідальності та щиро розкалася.

Пом'якшення покарання (ст. 66 КК). Суд може врахувати примирення чи відшкодування шкоди як обставини, що зменшують суворість покарання.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК). Суд може вирішити, що засуджений здатен виправитися без реального відбування покарання.

Застосування примусових заходів виховного характеру щодо неповнолітніх (ст. 97, 105 КК).

Попри ці можливості, існує низка проблем. По-перше, відсутня окрема процесуальна процедура, яка б дозволяла відкласти розгляд справи заради проведення медіації. По-друге, немає сталої практики оцінки результатів медіації судами, що зменшує передбачуваність рішень. По-третє, нормативна база поки що не створює достатніх гарантій нейтральності та незалежності медіаторів, що негативно впливає на довіру до інституту.

Таким чином, хоча результати медіації ще не інтегровані повноцінно у кримінальне судочинство, вони вже зараз можуть впливати на остаточні правові наслідки для обвинуваченого. Подальше вдосконалення законодавства, зокрема закріплення чіткої процедури використання медіації в межах кримінального процесу, видається необхідним кроком для підвищення її ефективності.

На даний час судова практика щодо врахування результатів участі у процедурі медіації складається неоднозначно. Найбільш поширеною є врахування участі медіації неповнолітніх. Значний внесок у цей процес здійснила реалізація Програма відновного правосуддя за участю неповнолітніх, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення, що реалізується на базі Системою безоплатної правничої допомоги.

Як впливає з Інформаційно-аналітичного звіту про хід реалізації пілотного проєкту «Програма відновного правосуддя за участю неповнолітніх, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення» (з 09 вересня 2024 року по 23 січня 2025 року), станом на 23 січня 2025 року у межах реалізації Програми між сторонами медіації: неповнолітнім за згодою його законного представника, та потерпілим було укладено 21 угоду за результатами медіації.

У відсотковому значенні розподіляються наступним чином: 80% - тяжкі злочини за різними статтями КК; 15% - нетяжкі злочини за різними статтями КК України; 5% - кримінальні проступки.

Разом з тим, за звітний період до центрів надійшло 5 вироків /ухвал у межах кримінальних проваджень щодо неповнолітніх, які брали участь у Програмі. Лише 2 вирокі суду містять інформацію про участь неповнолітнього у Програмі. [15].

Як бачимо, статистика свідчить про те, що суди досить неактивно враховують результати участі у медіації щодо неповнолітніх, що стосується повнолітніх, то така статистика є ще меншою.

Разом з тим, існує і позитивна судова практика, яка засвідчує, що участь у медіації враховується як результат примирення між обвинуваченим та потерпі-

лим, що стає підставою для звільнення особи від кримінальної відповідальності та закриття кримінального провадження.

Так, Ухвалою Рівненського міського суду Рівненської області у кримінальному провадженні № 569/25484/24 по обвинуваченню неповнолітнього у вчиненні ним вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого за ч. 1 ст. 296 КК України, було враховано, що неповнолітній є таким, що вчинив кримінальний проступок, передбачений ч.1 ст. 296 КК України, щиро кається у вчиненому, потерпілий жодних претензій до обвинуваченого не має, крім того, обвинувачений та потерпілий примирилися. Крім того, неповнолітній обвинувачений пройшов медіаційну програму відновного правосуддя за участю неповнолітніх, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення. З огляду на вище наведене суд постановив ухвалу про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності у зв'язку із дійовим каяття та закриття провадження [16].

Заслужовує на увагу і судова практика, яка показує, що участь у медіації може враховуватись судом не лише як засвідчення факту примирення між обвинуваченим та потерпілим, але як обставини, що характеризують особу та знижують ступінь тяжкості кримінального правопорушення.

Так, у вирокі Лубенського міськрайонного суду Полтавської області у кримінальному провадженні № 539/5415/24 по обвинуваченню неповнолітнього у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 185 КК України «При призначенні підозрюваному виду та міри покарання, за наявності кількох обставин, що пом'якшують покарання, а саме, що кримінальне правопорушення було вчинено неповнолітнім, останній щиро розкався у вчиненні кримінального правопорушення, активно сприяв його розкриттю, добровільно відшкодував завдані збитки, що істотно знижує ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, та з урахуванням особи винного, котрий позитивно характеризується за місцем проживання та місцем навчання, раніше не судимий, до адміністративної відповідальності не притягувався, успішно пройшов медіацію у межах Програми відновного правосуддя за участю неповнолітніх, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення, сторони у відповідності до ст. 69 КК України погоджуються перейти до іншого більш м'якого покарання обвинуваченому, ніж передбаченого санкцією статті. Так, у відповідності до ст.98 Кримінального кодексу України, до неповнолітніх, визнаних винними у вчиненні кримінального правопорушення, судом може бути застосований такий основний вид покарання як пробаційний нагляд» [17].

Важливо, що судова практика демонструє врахування результатів участі у медіації і у особливо тяжких злочинах.

Прикладом є вирок Рівненського міського суду Рівненської області у кримінальному провадженні № 569/4429/25. У своєму вирокі суд вказав: «Як

встановлено в ході судового розгляду, обвинувачений щиро покався з приводу вчиненого, як під час досудового розслідування так і під час судового розгляду, активно сприяв розслідуванню кримінальних правопорушень, а також враховуючи дані про його особу, який є неповнолітнім, раніше не судимий, висловив жаль з приводу вчиненого та вказав, що в подальшому таких протиправних діянь вчиняти не буде, окрім того обвинувачений перерахував кошти на рахунок НБУ для збору коштів на підтримку ЗСУ, а також позитивно пройшов Програму відновного правосуддя за участі неповнолітніх, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення, тому суд приходить до переконання про призначення обвинуваченому покарання більш м'якого виду основного покарання, не зазначеного в санкції статей ч. 2 ст. 28, ч. 1 ст. 114-1 та ч. 2 ст. 28, ч. 2 ст. 194 КК України із застосуванням ст. 69 КК України та відповідно до ч. 1 ст. 70 КК України вважає на можливе визначити обвинуваченому за сукупністю кримінальних правопорушень, остаточне покарання шляхом поглинання менш суворого покарання більш суворим у виді одного року та шість місяців пробачіного нагляду [18].

Серед головних викликів врахування результатів медіації у кримінальному провадженні передусім варто назвати часовий фактор. Нерідко медіація ініціюється занадто пізно, і суд не має можливості врахувати її результати у вирокі. Ситуацію ускладнює й те, що КПК не передбачає спеціальної перерви чи зупинення провадження «на час медіації». Це створює ризик, що домовленості сторін не встигнуть реалізуватися. У цьому контексті логічним виглядає закріплення у кримінальному процесуальному законі можливості короткострокового відкладення судового розгляду для проведення медіації із встановленням граничного строку та певних запобіжників проти зловживань.

Ще однією проблемою є відсутність прямого зв'язку між умовами угоди, укладеної за результатами медіації, та процесуальними наслідками для обвинуваченого. Ні суд, ні прокурор сьогодні не зобов'язані враховувати такі домовленості, навіть якщо потерпілий задоволений, а шкода відшкодована. Це знижує цінність самої процедури, адже сторони не мають упевненості у тому, що досягнуті результати будуть реалізовані у вирокі. Очевидним виходом могла б стати поява у КПК презумпції врахування медіаційної угоди за умови дотримання базових гарантій: добровільності, інформованості, реального відшкодування шкоди. У такому разі суд мотивовано застосовував би один із передбачених законом наслідків: звільнення від відповідальності (ст. 46 КК), більш м'яке покарання (ст. 69 КК), пом'якшення запобіжних заходів тощо.

На практиці складності виникають і тоді, коли сторони домовляються про відшкодування шкоди вже після ухвалення вироку. Часто мова йде про розстрочку чи відстрочку виплат. Однак підходи судів тут різняться: одні враховують навіть незавершену реституцію, інші – ні. Це породжує непередбачу-

ваність судової практики. Тому важливим є закріплення у вироках чітких зобов'язань за угодою як умови звільнення від покарання або його частини, а також створення процесуального механізму контролю за виконанням таких домовленостей із правом сторін звертатися до суду у разі їх порушення.

Додатковою проблемою є нерівномірність судової практики. В одних випадках суди докладно мотивують рішення, враховують умови примирення та застосовують норми КК щодо пом'якшення покарання. В інших – подібні обставини залишаються майже поза увагою. Це свідчить про потребу у виробленні єдиних стандартів мотивування судових рішень.

Важливим елементом є й перевірка реалістичності укладених угод та рівень підготовки медіаторів. Саме у сфері кримінальної медіації вони повинні мати спеціальні знання, що стосуються правової компетенції та роботи із потребами сторін кримінального правового конфлікту.

Таким чином, наявні прогалини у законодавстві та практиці використання медіації у кримінальному процесі зводяться не лише до браку формальних процедур, а й до відсутності сталих підходів у судах та належних гарантій для потерпілих. Вирішення цих проблем потребує як змін до КПК і КК, так і узагальнення судової практики та підвищення професійних стандартів медіації у кримінальних провадженнях.

Висновки. Проведене дослідження показало, що медіація у кримінальному процесі України ще перебуває на етапі становлення і не має достатнього правового врегулювання. Порівняння з міжнародним досвідом підтвердило, що у багатьох країнах ця процедура чітко інтегрована у кримінальне судочинство та має зрозумілі наслідки для сторін, що сприяє гуманізації правосуддя та зменшенню рівня повторних злочинів.

В Україні ж існують проблеми: нечіткий зв'язок між умовами угоди за результатами медіації та рішенням суду, що ухвалюється у кримінальному провадженні, труднощі у врахуванні домовленостей після вироку, а також різний підхід судів у подібних справах. Водночас приклади із судової практики, особливо за участю неповнолітніх, свідчать, що результати медіації можуть реально впливати на звільнення від кримінальної відповідальності чи призначення більш м'якого покарання. Для подолання цих труднощів доцільно передбачити у КПК можливість відкладення судових засідань для проведення медіації, закріпити правило врахування її результатів за певних умов, створити механізми контролю виконання угод після вироку, а також виробити єдині стандарти для судів. Важливим є і розвиток самої інфраструктури медіації: підготовка кваліфікованих медіаторів та запровадження стандартів якості.

Отже, поступове вдосконалення законодавства з урахуванням міжнародного досвіду здатне зробити медіацію реальним і дієвим інструментом у кримінальному процесі України, що сприятиме підвищенню ефективності правосуддя та довіри суспільства до судової системи.

Література:

1. Про медіацію : Закон України від 16.11.2021 № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20>
2. Дмитренко А. В., Мазур М. В. Медіація у кримінальному процесі: проблеми та перспективи // Науковий вісник УжНУ. Серія «Право». 2021. № 65. С. 112–118.
3. Череватюк О., Сай С. Примирення як правовий результат медіації у кримінальному процесі // Право України. 2020. № 7. С. 134–141.
4. Basic principles on the use of restorative justice programmes in criminal matters : Resolution 2002/12 (E/RES/2002/12), 24 July 2002. UN ECOSOC. URL: <https://www.refworld.org/legal/resolution/ecosoc/2002/en/27056>
5. Council of Europe. Recommendation No. R (99) 19 concerning mediation in penal matters від 15 вересня 1999 р. URL: <https://rm.coe.int/16804be3d2>
6. Council of Europe. Recommendation CM/Rec(2018)8 concerning restorative justice in criminal matters від 3 жовтня 2018 р. URL: <https://search.coe.int>
7. Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime // Official Journal of the EU. 2012. L 315. P. 57–73.
8. Strafprozessordnung (StPO) : German Criminal Procedure Code. §153a. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/_153a.html
9. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – *Kodeks postępowania karnego* (, Dz.U. 1997 nr 89 poz. 555. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19970890555>
10. Criminal Code of the Republic of Lithuania (*Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas*), straipsnis 38 «Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės, kai kaltininkas ir nukentėjęs asmuo susitaiko». URL: <https://www.infolex.lt/ta/66150:str38>
11. Sherman, L. W., Strang, H., Barnes, G., Bennett, S., Angel, C. M., Newbury-Birch, D., Woods, D. J., Gill, C. E. – *Restorative Justice: The Evidence*. 1-ше видання. Лондон (UK): Smith Institute, 2007. 96 с. URL: <https://www.smith-institute.org.uk/book/restorative-justice-the-evidence/>
12. Umbreit, M., Coates, R., Vos, B. – *Victim-Offender Mediation: Evidence-Based Practice and Policy*. Juvenile Justice Bulletin. Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, 2001. 20 с. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/ojjdp/184738.pdf>
13. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
14. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
15. Інформаційно-аналітичний звіт про хід реалізації пілотного проєкту «Програма відновного правосуддя за участю неповнолітніх, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення» (з 09 вересня 2024 року по 23 січня 2025 року. URL: <https://legalaid.gov.ua/wp-content/uploads/2025/01/vp-informacziyno-analitychnyj-zvit-hid-realizaciyi-programy-vp-za-uchastyu-nepovnolitnihdocx.pdf>
16. Ухвала Рівненського міського суду від 28.03.2025 року у справі № 569/25484/24 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128481337>
17. Вирок Лубенського міськрайонного суду Полтавської області від 18.12.2024 р. у справі № 539/5415/24 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123844752>
18. Вирок Рівненського міського суду від 13.06.2025 р. у кримінальному провадженні № 569/4429/25 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128250349>

References:

1. Pro mediatsiiu. Zakon Ukrainy vid 16.11.2021 № 1875-IX. [Law of Ukraine on Mediation from November 16, 2021, № 1875-IX]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20>
2. Dmytrenko, A. V., & Mazur, M. V. (2021). Mediatsiia u kryminalnomu protsesi: problemy ta perspektyvy [Mediation in criminal proceedings: problems and prospects]. *Naukovyi visnyk UzhNU. Seriia «Pravo»*, 65, 112–118. [in Ukrainian].
3. Cherevatiuk, O., & Sai, S. (2020). Prymyrennia yak pravovyi rezultat mediatsii u kryminalnomu protsesi [Reconciliation as a legal result of mediation in criminal proceedings]. *Pravo Ukrainy*, 7, 134–141. [in Ukrainian].
4. UN ECOSOC. (2002). Basic principles on the use of restorative justice programmes in criminal matters : Resolution 2002/12 (E/RES/2002/12), 24 July 2002. Retrieved from <https://www.refworld.org/legal/resolution/ecosoc/2002/en/27056>
5. Council of Europe. (1999). Recommendation No. R (99) 19 concerning mediation in penal matters, 15 September 1999. Retrieved from <https://rm.coe.int/16804be3d2>
6. Council of Europe. (2018). Recommendation CM/Rec(2018)8 concerning restorative justice in criminal matters, 3 October 2018. Retrieved from <https://search.coe.int>
7. Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime. *Official Journal of the EU*, L 315, 57–73.
8. Strafprozessordnung (StPO) : German Criminal Procedure Code. §153a. Retrieved from https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/_153a.html
9. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. 1997 nr 89 poz. 555). [Polish Code of Criminal Procedure from June 6, 1997]. Retrieved from <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19970890555>
10. Criminal Code of the Republic of Lithuania (Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas), straipsnis 38 «Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės, kai kaltininkas ir nukentėjęs asmuo susitaiko». Retrieved from <https://www.infolex.lt/ta/66150:str38>
11. Sherman, L. W., Strang, H., Barnes, G., Bennett, S., Angel, C. M., Newbury-Birch, D., Woods, D. J., & Gill, C. E. (2007). *Restorative Justice: The Evidence* (1st ed.). London: Smith Institute. Retrieved from <https://www.smith-institute.org.uk/book/restorative-justice-the-evidence/>
12. Umbreit, M., Coates, R., & Vos, B. (2001). *Victim-Offender Mediation: Evidence-Based Practice and Policy*. *Juvenile Justice Bulletin*. Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention. Retrieved from <https://www.ojp.gov/pdffiles1/ojjdp/184738.pdf>
13. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 13.04.2012 № 4651-VI. [Criminal Procedure Code of Ukraine from April 13, 2012, № 4651-VI]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
14. Kryminalnyi kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 № 2341-III. [Criminal Code of Ukraine from April 5, 2001, № 2341-III]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
15. Informatsiino-analitychnyi zvit pro khid realizatsii pilotnoho proiektu «Prohrama vidnovnoho pravosuddia za uchastiu nepovnolitnikh, yaki ye pidozriuvanymy, obvynuvachenymy u vchynenni kryminalnoho pravoporushennia» (09.09.2024 – 23.01.2025). Retrieved from <https://legalaid.gov.ua/wp-content/uploads/2025/01/vp-informacijno-analitychnyj-zvit-hid-realizacziyi-programy-vp-za-uchastyu-nepovnolitnihdocx.pdf>

16. Ukhvala Rivnenskoho miskogo sudu vid 28.03.2025 u spravi № 569/25484/24. [Decision of Rivne City Court from March 28, 2025, case № 569/25484/24]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128481337>

17. Vyrok Lubenskoho miskraionnoho sudu Poltavskoi oblasti vid 18.12.2024 u spravi № 539/5415/24. [Verdict of Lubny District Court of Poltava region from December 18, 2024, case № 539/5415/24]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123844752>

18. Vyrok Rivnenskoho miskogo sudu vid 13.06.2025 u kryminalnomu provadzhenni № 569/4429/25. [Verdict of Rivne City Court from June 13, 2025, case № 569/4429/25]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128250349>

